

Nieuw broedgeval van de MORINELPLEVIER in Nederland

Door N. Marra en J. Taapken

„Lahol's nest? Het geeft niet, dat gij daar
naar zoekt; het ligt plotseling voor uw
voeten, wanneer God het wil en anders
vindt men het helemaal niet”.

- Bengt Berg: Mijn vriend uit Lapland.

In Het Vogeljaar, oktober '62: 397—398 betuigt Sollie zijn spijt, dat het in 1962 niet gelukt is aan te tonen, dat de *morinelplevier* (*Charadrius morinellus*) nogmaals in Nederland tot broeden is gekomen na de door hem gepubliceerde broedgevallen van deze soort in 1961 (*Limosa* 34: 274-276 en Vogeljaar, juni '61: 185-186). In het bovenaangehaalde artikel in Het Vogeljaar geeft Sollie — terecht zeer voorzichtig — te kennen, dat naar zijn mening en die van enkele andere „vogelaars” in de Noordoostpolder — en hier citeer ik letterlijk — „elk jaar wel enkele *morinelpleviertjes* in de Noordoostpolder (en de laatste jaren ook al wel in Oostelijk Flevoland) worden geboren.” Wij weten niet hoe het U is gegaan na het lezen van deze woorden, maar bij ons wekten zij een sterk verlangen te onderzoeken of zij konden worden waargemaakt.

Er zijn verschillende aprilwaarnemingen bekend van *morinelplevieren* in de IJsselmeerpolders en om te kunnen nagaan wanneer de eerste exemplaren in Oostelijk Flevoland zouden verschijnen hebben wij — mijn vrouw, beide zoons en schrijver dezes — reeds vanaf half maart vrijwel ieder weekend in de polder doorgebracht om de uitgestrekte akkers te controleren op de aanwezigheid van *morinellen*. Een taai werkje, naar wij U kunnen verzekeren. De omgeving van Knardijk en Veluwemeer is beslist rijker aan vogels dan de kale bouwlanden en het met de kijker afzoeken van de eindeloze gronden is niet alleen vervelend, maar bovendien vermoeiend. In maart en april zagen wij nog wel eens *regenwulpen*, *goudplevieren* of *kieviten* en soms bracht een jagende *ruigpootbuizerd* of kiekendief wat afwisseling maar niet zelden moesten wij het lange tijd doen met wat fouragerende meeuwen. Ook de eerste week van mei had ons nog steeds geen *morinellen* opgeleverd en het zal zeker niemand verwonderen, dat de moed ons in de schoenen ging zinken.

Zondag 12 mei begon de victorie en dat was dan ook wel precies op tijd, want wij hadden ons stellig voorgenomen dat dit onze laatste waarnemingsdag zou zijn als geen resultaat zou worden bereikt. In de middag van deze dag ontdekte mijn zoon Nico in de omgeving van Dronten op een tarwe-akker eindelijk een troep *morinellen*. Na tellingen bleken 80 à 100 exemplaren tussen de ± 7 cm hoge tarwesprieten te bivakkeren. Het is zeker mogelijk dat deze vogels al eerder aanwezig zijn geweest, want U zult mij geloven als ik U zeg, dat het beslist ondoenlijk is op één weekend de gehele polder te controleren.

Wij konden die zondag slechts met veel moeite afscheid nemen van

de *morinellen*. Er was ook zoveel te zien. Verschillende malen zagen wij exemplaren die balts vertoonden. Met licht hangende vleugels en gespreide staart renden de vogels achter elkaar, waarbij zij het geluid maakten, dat wij ook kennen van de *kleine plevier* (*Charadrius dubius*) een zacht „tjeje, tjeje, tjeje”. Vliegbalts hebben wij deze dag niet met zekerheid waargenomen. Wel vlogen telkens groepen *morinellen* laag boven het terrein, waarbij zij een helder en snel „tititititi” lieten horen. Opvallend was, dat verschillende exemplaren in de vlucht regelmatig even zeilden met de spitse vleugels recht omhoog geheven. Het lijkt ons niet onmogelijk, dat het hier een baltshandeling betreft.

Op 14 mei was ik weer aanwezig. Medewaarnemers op deze dag waren Jan Veen en Reinoud Norde. Vele uren brachten wij door bij de vogels en ook Veen en Norde konden getuige zijn van de bovenbeschreven baltshandelingen. Eénmaal hadden wij zelfs het geluk een copulatie te observeren. Wij slaagden er nu ook in mannetjes en wijfjes met zekerheid van elkaar te onderscheiden. Eén enkele maal zagen wij een *morinel* van grote hoogte naar beneden duiken, waarbij de vogel vloog als een baltsende *grutto*. Tijdens de vlucht liet hij een luid „wuite, wuite, wuite” horen.

Op 18 mei waren de vogels nog steeds aanwezig. Holtman, Lichtenbeld, Norde, Taapken en Veen waren medewaarnemers. Onderweg naar het terrein hadden wij het geluk ten Z. van Dronten nog een troep van ± 50 *morinellen* te ontdekken. Toen wij op „onze” akker arriveerden telden wij daar nog steeds ruim 80 exemplaren, zodat de eerder op de morgen waargenomen troep waarschijnlijk uit andere vogels bestond, ofschoon vrij zeker ook exemplaren tussen de troepen heen en weer vlogen.

Veen en Norde, die gedurende het weekend van 18 op 19 mei in de polder zijn gebleven, ontdekten op deze dagen ook op enkele andere vrij ver weg gelegen akkers nog kleine troepjes en paartjes. Ook vonden zij op 18 mei op het terrein waar de grote troep vertoefde en dat wij al spoedig de „soos” doopten een draaikuiltje, dat zij voor een nestkuiltje van een *morinel* hielden. Om voor ons zelf onbegrijpelijke redenen hebben wij dit kuiltje later nooit meer gecontroleerd. Gedurende dit weekend hebben wij duidelijk kunnen waarnemen, dat de *morinellen* — ofschoon nog grotendeels in troepverband — in paren bij elkaar liepen. Steeds sterker raakten nu alle waarnemers er van overtuigd, dat het hier in de polder broedvogels betrof. Op 23 mei troffen wij op de „soos” nog zeven exemplaren aan, duidelijk drie paartjes en één solitair wijfje. Op de eerdergenoemde akker ten Z. van Dronten liepen twee paartjes. In de middag van deze dag zagen wij enkele honderden meters van de soos een mannetje op de weg lopen. Na enkele minuten vloog deze vogel op en streek op ± 300 meter afstand in een akker met vlas van ongeveer 5 cm hoog neer. Wij hadden onze Lahol goed in de kijker gehouden en zagen hem na het dalen enige ogenblikken druk heen en weer lopen in het vlas. Plotseling ging hij zitten waarna wij hem niet meer konden ontdekken. Mijn vrouw had de juiste plaats goed in het oog en loodste mij met roepen en zwaaien in de richting waar wij de vogel het laatste hadden gezien. Hier aangekomen

JONGE MORINELPLEVIEREN

Foto: J. H. Lodder

kon ik echter geen morinel ontdekken en na enige tijd te hebben gezocht, heb ik het terrein weer verlaten. Achteraf gezien moet hij daar stellig een nest hebben gehad. Later merkten wij, dat een broedende *morinel* alleen van zijn nest vliegt als er bijna op hem wordt getrapt.

Op 26 mei konden wij ondanks goed zoeken nergens meer een *morinel* ontdekken. Na deze dag begon ons onwrikbaar vertrouwen in broedende *morinelplevieren* toch wel even te wankelen. De Pinksterdagen brachten wij elders door, maar op 9 juni besloten wij toch nog weer een poging te doen.

In het terrein aangekomen zagen wij dat de groei van de tarwe en het vlas intussen niet had stilgestaan. De planten hadden een hoogte van ± 25 à 30 cm bereikt en toen wij met de kijker de eindeloze vlakten overzagen — waarboven de lucht trilde van de warmte — begrepen wij dat al onze moeite vergeefs was geweest. Maar juist toen wij besloten hadden een streep te zetten onder het hoofdstuk „*morinelplevier*” en het gaspedaal indrukten om het akkergebied te verlaten zagen wij een *morinel* voor de auto wegspatten. De vogel streek achter de auto neer en in een ommezien had ik de wagen gekeerd. Snel rolde de vogel over de kale ge-egde wegberm en toen wij hem verlamingsverschijnselen zagen vertonen meenden wij de zaak te hebben gewonnen. Ruim tweehonderd meter bleef de vogel vlak voor de auto lopen, vloog daarna op en streek weer achter ons neer. De auto keren was het werk van een ogenblik en toen ging het ongeveer 50 meter op dezelfde wijze terug. Plotseling vloog de vogel op en koerste in de richting van een verderop gelegen tarwe-akker. Op zeker 300 meter afstand verdween hij in de hoge tarwe en ofschoon wij meenden de

plaats goed te hebben geobserveerd was er even later toch niets te ontdekken. Wij veronderstelden, dat onze *morinel* voor zijn nest wel de voorkeur zou hebben gegeven aan de kale wegbermen maar er was — ondanks nauwkeurig zoeken — niets te vinden. Wij dachten beter te doen later op de dag nogmaals ons geluk te beproeven. Om half vijf waren wij weer ter plaatse. Fortuna was beslist van mening dat wij een beloning verdienden, want voor de tweede keer troffen wij de *morinel* aan op de weg, ongeveer 100 meter van de plaats waar later het nest zou blijken te liggen. Na enige ogenblikken vloog de vogel op en verdween weer in het eerder genoemde tarweveld. Nu hadden wij de plaats met zekerheid vastgesteld. Toch was het nog lang niet eenvoudig het nest te vinden. Wij gingen er van uit, dat de *morinel* niet vlak bij zijn nest zou strijken maar op enige afstand daar vandaan om vervolgens lopend het nest te benaderen. Een kwartier later toen Lahol letterlijk struikelend en fladderend over onze voeten van zijn nest ging wisten wij beter. Onze *morinel* was regelrecht van de weg naar zijn eieren gevlogen.

Onder de lezers zullen er ongetwijfeld een aantal zijn, die verbaasd de wenkbrauwen zullen optrekken als ik vertel, dat ik zelden zo intens gelukkig was als op het moment, dat ik de drie eieren van de *morinelplevier* voor mij zag. Veel moeite was beloond, maar dat wij de veronderstelling van Sollie — waarin wij zo stellig hadden geloofd — hadden kunnen bevestigen gaf ons die zondagmiddag toch wel de grootste vreugde.

Rest mij nog te vertellen, dat wij in ijltempo de heer A. A. Tjittes uit Harderwijk hebben opgehaald zodat wij twee uur later — nu in zijn gezelschap — weer boven de aangepikte eieren stonden terwijl Lahol in het licht van de laagstaande avondzon zat te schijnbroeden op het asfalt van de weg.

Over onze ervaringen op de volgende dag laat ik nu graag Taapken aan het woord.

De mogelijkheid van de vondst van een morinellennest hadden wij al vaak uit en te na besproken en werkelijk ik geloofde erin dat de familie Marra tenslotte het broeden in Oostelijk Flevoland wel zou aantonen, hoewel de kans steeds kleiner werd in verband met de steeds hoger wordende begroeiing.

Het telefoontje met het bericht over de vondst kwam toch nog als een bliksemslag uit de heldere hemel en wij behoefden ons niet lang te bedenken om er de volgende dag 10 juni heen te gaan, om nog net het uitkomen van de jongen mee te kunnen maken.

Om 6 uur in de morgen stonden wij bij het nest waarbij ook Jan Marra aanwezig kon zijn, terwijl de heer A. A. Tjittes met de heer J. M. Lodder kwam, welke laatste in het bezit is van uitgebreid film- en fotomateriaal om zodoende nog iets vast te kunnen leggen.

Het nest, dat gelegen was in ca. 25 à 30 cm hoge zomertarwe, bevatte twee aangepikte eieren en 1 halfgedroogd jong. Om 8 uur was ook het tweede jong geboren, zodat wij een eierdop konden verzamelen. Om 14.45 uur troffen wij 2 droge jongen aan en een pas uitgekomen nat jong, zodat toen nog een eierdop verzameld kon worden. In de morgen was het eerste jong al ca. 1 meter van het nest verwijderd, terwijl aan

het eind van de middag ook het tweede jong reeds uit het nest gelopen was.

Het nestkuiltje was vrij diep en met een dikke laag vrij grove rietwortelstengeltjes, van het vorige jaar bedekt.

Reeds de eerste maal dat wij 's morgens bij het nest kwamen bleef de oude vogel, het mannetje, op nog geen 3 meter van ons vandaan in de tarwe lopen. Waren wij wat verder van het nest verwijderd, dan zat het spoedig weer op het nest. Soms vloog hij even op onder het roepen van een knorrend „trrruk trrruk trrruk”, dat wij als een alarm-roep beschouwden, waarna hij in een grote boog laag over het land weer dichtbij het nest neer streek. Later hoorden wij een zacht fluitend geluid „pieje pieje pieje” en een zacht „turr turr turr”, dat vooral bij de jongen werd gemaakt en dat wij ook op andere plaatsen in de buurt uit het bouwland hoorden. Voor ons staat het vast, dat er in de omgeving meer broedgevallen zijn geweest.

Op een open stuk konden wij ook heel mooi de alarmverschijnselen en het schijnbroeden waarnemen, dat ook van andere plevierachtigen te zien is als er gevaar dreigt.

Ook dan konden wij het mannetje tot op zeer korte afstand naderen. Zoals bekend houdt alleen het mannetje van de *morinelplevier* zich bezig met het bebroeden van de eieren en het begeleiden der jongen. Wij vragen ons af waar ná het leggen van de eieren alle wijfjes uit de polder zijn gebleven en het blijft ook voorlopig nog een vraag waar het mannetje met zijn jongen blijft als deze vliegvlug zijn geworden. Na het uitlopen van de jongen hebben we de vogels niet meer te zien gekregen. Zij zijn in de onmetelijke uitgestrektheid van de landerijen van Oostelijk Flevoland verdwenen. Wij zijn ons ook bewust hoe ontzaglijk moeilijk het is een legsel van deze vogel te vinden en dat men vele andere legsels nooit zal kunnen vinden.

De grote vertrouwelijkheid van de vogel deed ons spoedig op een bijzondere wijze aan het broedgeval hechten en wij kunnen ons nu ook nog beter voorstellen waarom de Lappen en ook Bengt Berg zo op de *morinellen* zijn gesteld. Een week later konden wij ook met Prof. K. H. Voous en Ko Zweeres geen teken van de vogels in deze omgeving meer ontdekken.

Het fotograferen van de vogel bij het nest was vrijwel niet mogelijk door de hoge begroeiing. Dat ging haast alleen van bovenaf en wij wilden bij het uitkomen van de jongen de oude vogel slechts heel kort van het nest afhouden, zodat het niet mogelijk was de vogel geleidelijk aan ons te laten gewennen. Foto's en film van het nest, de eieren, de jongen en ook van de oude vogel in de omgeving van het nest leverden o.i. voldoende documentatie op. De tekening en kleur die „De Vogelgids” voor een *morinelplevier* in zomerkleed aangeeft vinden wij slecht geslaagd, afgezien van de vreemd getekende houding. De borststreep is duidelijk te laag getekend.

Slechts met tegenzin verlieten wij tenslotte laat in de namiddag het gelukkige morinellengezin en dat was het laatste levensteken dat wij van de vogels zagen.

- De adressen van de schrijvers luiden: N. Marra, Kon. Wilhelminaweg 337, Groenekan (Utr.) en J. Taapken, Utrechtseweg 43, Hilversum.